

Για τα αποτελέσματα PISA: η εκπαιδευτική πολιτική της ΝΔ βλάπτει σοβαρά την Παιδεία

Για ακόμη μία φορά, το Υπουργείο Παιδείας επιχειρεί να παρουσιάσει τις εξετάσεις PISA ως «ουδέτερο» εργαλείο διάγνωσης των μαθησιακών αποτελεσμάτων και να μετακυλίσει τις ευθύνες του για τα προβλήματα των σχολείων στους εκπαιδευτικούς. Πίσω όμως από τους αριθμούς και τις κατατάξεις κρύβεται μια συγκεκριμένη πολιτική αντίληψη της κυβέρνησης για το σχολείο, που υποτάσσεται στις νεοφιλελεύθερες επιταγές των ποσοτικών μετρήσεων, της σύγκρισης, της κατηγοριοποίησης και του ανταγωνισμού.

Η PISA μετρά συγκεκριμένες δεξιότητες και δεν μπορεί να αποτυπώσει το σύνολο της μορφωτικής, παιδαγωγικής και κοινωνικής λειτουργίας του σχολείου. Η δημοκρατική αγωγή, η δημιουργικότητα, η συνεργασία, η καλλιέργεια της κριτικής σκέψης, η συμπερίληψη, η κοινωνική και πολιτισμική ανάπτυξη των μαθητών και μαθητριών δεν χωρούν σε έναν βαθμολογικό πίνακα.

Ταυτόχρονα, οι επιδόσεις των μαθητών και μαθητριών δεν παράγονται σε κοινωνικό κενό. **Το πρόγραμμα PISA καταγράφει και αναπαράγει σε σημαντικό βαθμό τις κοινωνικές και μορφωτικές ανισότητες.** Ένα παιδί που μεγαλώνει σε μια εύπορη οικογένεια, με πρόσβαση σε βιβλία, τεχνολογία, ξένες γλώσσες, πολιτιστικές δραστηριότητες και φροντιστηριακή υποστήριξη, δεν ξεκινά από την ίδια αφετηρία με ένα παιδί που μεγαλώνει στη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό.

Εξίσου προβληματική είναι η ίδια η λογική της κατάταξης των χωρών. **Δεν είναι επιστημονικά έγκυρο να αντιμετωπίζονται διαφορετικά εκπαιδευτικά συστήματα σαν να διαγωνίζονται σε ίδιες συνθήκες.** Διαφορετική ιστορία, κοινωνική και οικονομική πραγματικότητα, επίπεδα ανισοτήτων, εκπαιδευτικές παραδόσεις και πολιτικές, αναλυτικά προγράμματα, ύλη, τρόποι εξέτασης, τρόποι οργάνωσης του σχολείου, κοινωνικές προσδοκίες και διαθέσιμοι πόροι διαμορφώνουν διαφορετικές αφετηρίες και διαφορετικές ανάγκες. Μια θέση σε έναν διεθνή πίνακα δεν μπορεί, επομένως, να αποτελέσει από μόνη της συγκριτικό μέτρο της «ποιότητας» των εκπαιδευτικών συστημάτων. Η ουσιαστική σύγκριση θα έπρεπε να εξετάζει όχι μόνο αριθμητικά αποτελέσματα, αλλά και τις κοινωνικές συνθήκες, τις ανισότητες, τους πόρους και τις πολιτικές που τα παράγουν.

Παράλληλα, η εμμονή της κυβέρνησης με τις εξετάσεις δημιουργεί τον κίνδυνο του «teaching to the test»: να διδάσκουμε όλο και περισσότερο αυτό που μετριέται και όλο και λιγότερο αυτό που πραγματικά μορφώνει, σε βάρος της κριτικής σκέψης και της ουσιαστικής καλλιέργειας. Η διδασκαλία δεν μπορεί να υποτάσσεται στην ανάγκη μιας καλύτερης θέσης σε έναν διεθνή πίνακα κατάταξης.

Η κυβέρνηση χρησιμοποιεί τα αποτελέσματα του PISA για να «διαπιστώσει» την πτώση των μαθητικών επιδόσεων και να αναζητήσει ευθύνες στους/στις εκπαιδευτικούς. **Όμως οι μαθητικές επιδόσεις δεν εμφανίζονται από το πουθενά. Είναι αποτέλεσμα και των συνθηκών μέσα στις οποίες λειτουργεί το σχολείο.** Και αυτές τις συνθήκες τις διαμορφώνει πρώτα και κύρια η εκπαιδευτική πολιτική.

Αν πραγματικά θέλουμε να αναζητήσουμε τις αιτίες της υποχώρησης των επιδόσεων, οφείλουμε να κοιτάζουμε την πραγματικότητα του ελληνικού σχολείου τα 7 τελευταία χρόνια:

- **Υποχρηματοδότηση της δημόσιας εκπαίδευσης**, με ελλείψεις σε υποδομές, εξοπλισμό, υποστηρικτικές δομές και προσωπικό. Η Ελλάδα βρίσκεται στην προτελευταία θέση της Ε.Ε. στις μετρήσεις χρηματοδότησης της δημόσιας παιδείας, με μόλις 3,3% του ΑΕΠ, όταν ο μ.ο. είναι 4,8%, ενώ χώρες που καταγράφουν μεγάλες επιδόσεις στον διαγωνισμό PISA ξοδεύουν πάνω από 6% (EUROSTAT).
- **Αύξηση του αριθμού μαθητών και μαθητριών ανά τμήμα**, σε βάρος της εξατομικευμένης παιδαγωγικής υποστήριξης και της δυνατότητας του/της εκπαιδευτικού να ανταποκριθεί στις διαφορετικές ανάγκες της τάξης.
- **Παρατεταμένη απομάκρυνση από τη διά ζώσης εκπαίδευση την περίοδο της πανδημίας.** Η UNESCO και η UNICEF είχαν επισημάνει ήδη από το 2020 ότι η παρατεταμένη σχολική διακοπή έχει σοβαρές επιπτώσεις στη μάθηση, στην ψυχική και κοινωνική ευημερία και διευρύνει τις ανισότητες, ενώ το 2021 οι UNESCO–UNICEF–WHO τόνιζαν ότι τα σχολεία πρέπει να παραμένουν ανοιχτά όσο το δυνατόν περισσότερο και ότι το κλείσιμο πρέπει να αποτελεί μέτρο τελευταίας καταφυγής. Ωστόσο, η Ελλάδα ήταν η χώρα που κράτησε τα σχολεία κλειστά για 8 μήνες, περισσότερο από κάθε άλλη χώρα στον κόσμο, με τις συνέπειες να είναι σήμερα ορατές τόσο στο γνωστικό επίπεδο των παιδιών όσο και σε ψυχοκοινωνικές μετρήσεις και τη σχολική βία.
- **Υποστελέχωση και χιλιάδες πραγματικά κενά**, που σημαίνουν χαμένες διδακτικές ώρες, αναπληρώσεις, μετακινήσεις εκπαιδευτικών και διαρκή αστάθεια στην εκπαιδευτική διαδικασία. Ενώ τα επίσημα κενά στα σχολεία ήταν 50.000, κυβέρνηση προχώρησε σε μόλις 5.000 διορισμούς και 30.000 προσλήψεις αναπληρωτών/τριων, αφήνοντας 15.000 κενά.

- **Ραγδαία αύξηση της επαγγελματικής εξουθένωσης των εκπαιδευτικών που προκύπτει από α)την επιβάρυνση με διαρκώς αυξανόμενη γραφειοκρατία, διοικητικές υποχρεώσεις και διαδικασίες που αφαιρούν χρόνο από το βασικό παιδαγωγικό τους έργο, β)το αυταρχικό πλαίσιο αξιολόγησης, το οποίο αντί να στηρίζει παιδαγωγικά τον/την εκπαιδευτικό δημιουργεί πίεση, φόβο και ανταγωνισμό, υπονομεύοντας την επαγγελματική αυτονομία και συνεργασία, γ) τις χαμηλές αποδοχές, τη στεγαστική κρίση και τη συνολική απαξίωση του επαγγέλματος,** που δυσκολεύουν την προσέλκυση και κυρίως τη συγκράτηση εκπαιδευτικών στο δημόσιο σχολείο.
- **Αύξηση της εξεταστικής πίεσης και της διδακτέας ύλης,** με την Τράπεζα Θεμάτων και το εξετασιοκεντρικό μοντέλο να περιορίζουν τον διαθέσιμο χρόνο για ουσιαστική κατανόηση, δημιουργικότητα, συζήτηση και κριτική σκέψη.
- **Νέοι εκπαιδευτικοί αποκλεισμοί,** όπως η Ελάχιστη Βάση Εισαγωγής, που ενισχύουν την εξετασιοκεντρική λογική και την προετοιμασία για τις εξετάσεις αντί για μια ολοκληρωμένη μορφωτική διαδικασία.
- **Έλλειψη συστηματικής, δωρεάν και ουσιαστικής επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών,** μέσα στον εργάσιμο χρόνο και με βάση τις πραγματικές ανάγκες του σχολείου.
- **Ανεπαρκής ενισχυτική διδασκαλία και αντισταθμιστική εκπαίδευση,** ακριβώς εκεί όπου θα έπρεπε να επενδύουμε περισσότερο, ώστε οι κοινωνικές ανισότητες να μην μετατρέπονται σε μορφωτικές ανισότητες.
- **Πολιτικές διαφοροποίησης και κατηγοριοποίησης του δημόσιου σχολείου,** με τα Πρότυπα και Ωνάσεια σχολεία και τη γενικότερη ενίσχυση της λογικής της επιλογής και του ανταγωνισμού, αντί για ενίσχυση όλων των σχολείων και ιδιαίτερα εκείνων που αντιμετωπίζουν τις μεγαλύτερες κοινωνικές δυσκολίες.

Είναι λοιπόν απολύτως αναμενόμενα όσα ο ΟΟΣΑ καταγράφει: οι επιδόσεις των 15χρονων στην Ελλάδα μειώθηκαν μεταξύ 2018 και 2022 και στα τρία πεδία του PISA, ενώ η πτώση συνεχίστηκε και στις μετρήσεις του 2025. Στην τελευταία μάλιστα έκθεση του ΟΟΣΑ κατονομάζονται οι αιτίες της πτώσης αυτής: απαξίωση του σχολείου, υπερβολική χρήση οθονών, ανεπαρκείς πολιτικές και διακυβέρνηση, διαχωρισμός μαθητών/τριών και κατηγοριοποίηση. Όλες, δηλαδή, οι νεοφιλελεύθερες πολιτικές που εφαρμόζει η κυβέρνηση της ΝΔ.

Δεν θα επιτρέψουμε την επικοινωνιακή τακτική της κυβέρνησης που θέλει οι εκπαιδευτικοί να αποτελούν τον εύκολο αποδιοπομπαίο τράγο. Οι εκπαιδευτικοί της Ελλάδας είναι ένας από τους πλέον μορφωμένους επαγγελματικούς κλάδους, με υψηλά τυπικά προσόντα και σημαντική επένδυση σε σπουδές, μεταπτυχιακές και διδακτορικές σπουδές. Ακόμη και τα στοιχεία του ίδιου του Υπουργείου Παιδείας είναι αποκαλυπτικά: από τους δεκάδες χιλιάδες εκπαιδευτικούς που έχουν αξιολογηθεί, μόλις **6 έχουν κριθεί «μη ικανοποιητικοί»**. Μπορεί να διαφωνούμε κάθετα με το αντιεπιστημονικό μοντέλο της ατομικής αξιολόγησης, όμως τα στοιχεία της κυβέρνησης ακυρώνουν το ίδιο της αφήγημα ότι για την κατάσταση της εκπαίδευσης φταίνε οι εκπαιδευτικοί. **Όταν η συντριπτική πλειονότητα των αξιολογούμενων εκπαιδευτικών κρίνεται επαρκής, η κυβέρνηση οφείλει να αναζητήσει τις ευθύνες στις δικές της πολιτικές επιλογές και όχι να τις μετακυλίει στους/στις εκπαιδευτικούς.**

Η ETUCE και η Education International επιμένουν σε μια θεμελιώδη αρχή: **οι συνθήκες εργασίας των εκπαιδευτικών είναι συνθήκες μάθησης των μαθητών και των μαθητριών.** Τονίζουν ότι η επιδείνωση των συνθηκών εργασίας, η μισθολογική εξαθλίωση, η αύξηση του φόρτου και η έλλειψη προσωπικού επηρεάζουν άμεσα τις συνθήκες μάθησης, ενώ έχει προειδοποιήσει ότι οι πολιτικές εκσυγχρονισμού δεν μπορούν να χρησιμοποιούνται ως πρόσχημα για περικοπές στη δημόσια εκπαίδευση ή για υποβάθμιση της επαγγελματικής αυτονομίας των εκπαιδευτικών.

Αν λοιπόν το πρόγραμμα PISA είναι πράγματι ένα **διαγνωστικό εργαλείο**, όπως ισχυρίζεται η κυβέρνηση, τότε το υπουργείο Παιδείας οφείλει να αξιοποιήσει τη διάγνωση για να θεραπεύσει τις αιτίες: να χρηματοδοτήσει ουσιαστικά το δημόσιο σχολείο, να καλύψει όλα τα κενά με μόνιμους διορισμούς, να μειώσει τον αριθμό μαθητών/τριών ανά τμήμα, να ενισχύσει την ειδική αγωγή και τις υποστηρικτικές δομές, να εξασφαλίσει δωρεάν ενισχυτική διδασκαλία, να στηρίξει οικονομικά, εργασιακά και επιστημονικά τους/τις εκπαιδευτικούς, να περιορίσει τη γραφειοκρατία και την εξεταστική πίεση και να εξασφαλίσει ουσιαστική επιμόρφωση.

Η επένδυση στην Παιδεία δεν είναι δημοσιονομικό κόστος, είναι επένδυση για μία καλύτερη κοινωνία!

Συνεχίζουμε τον αγώνα για ένα δημόσιο, δωρεάν, συμπεριληπτικό και ποιοτικό σχολείο και απαιτούμε από την κυβέρνηση να αναλάβει την ευθύνη της για τη διάλυση της δημόσιας Παιδείας.

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΤΩΝ ΣΥΝΕΚ